

Academiseren: componeren en improviseren

Maria Jansen

**Tijdschrift voor
gezondheidswetenschappen**
Tijdschrift voor
gezondheidswetenschappen

ISSN 1388-7491
Volume 95
Number 3

Tijdschr Gezondheidswet (2017)
95:100-101
DOI 10.1007/s12508-017-0032-y

Your article is protected by copyright and all rights are held exclusively by Bohn Stafleu van Loghum. This e-offprint is for personal use only and shall not be self-archived in electronic repositories. If you wish to self-archive your article, please use the accepted manuscript version for posting on your own website. You may further deposit the accepted manuscript version in any repository, provided it is only made publicly available 12 months after official publication or later and provided acknowledgement is given to the original source of publication and a link is inserted to the published article on Springer's website. The link must be accompanied by the following text: "The final publication is available at link.springer.com".

Tijdschr gezondheidswet (2017) 95:100–101
DOI 10.1007/s12508-017-0032-y

Academiseren: componeren en improviseren

Maria Jansen

Published online: 19 April 2017
© Bohn Stafleu van Loghum 2017

Ouverture

Dankzij een financiële impuls vanuit VWS konden coördinatoren worden aangesteld om als kartrekker de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid vorm te gaan geven. Per werkplaats werd een organogram uitgetekend met stuurgroep, projectgroepen en werkgroepen. Taken en rollen werden verdeeld. De infrastructuur, bestaande uit een coördinator en een handjevol GGD-collega's en onderzoekers, kwam vlot tot stand. Vanuit die infrastructuur moesten onderzoeksvoorstellen geschreven worden en deed de werkplaats mee in de landelijke competitie voor het werven van onderzoeksfinanciering. De GGD kon op deze manier promotieonderzoek mogelijk maken. Zogeheten *science practitioners* gingen hun reguliere GGD-werk combineren met onderzoek. Masterclasses en NSPOH-modules werden opgezet om de onderzoeksbeginselen te onderwijzen of te reactiveren. GGD'en kregen meestal zonder veel extra kosten toegang tot de universiteitsbibliotheek, het postdoctorale onderwijs en onderzoekssoftware. De 'Klein maar Fijn'-onderzoeksmethode, geïnitieerd vanuit Rotterdam, werd landelijk uitgerold. Alle werkplaatsen kregen handigheid in het doen van kortlopend onderzoek, veelal in opdracht van gemeenten, uitgevoerd door stagiaires van de betrokken master- en bacheloropleidingen. Natuurlijk waren er forse cultuurverschillen tussen de onderzoeksinstituten, de GGD-praktijk en de gemeentelijke beleidsarena. Maar de pioniers van die tijd waren enthousiast en bekwaamden zich in het componeren en dirigeren van het samenspel der partners.

M. Jansen (✉)
Academische Werkplaats Publieke Gezondheid, GGD Zuid
Limburg, Geleen, Nederland
maria.jansen@ggdzl.nl

De impulsfinanciering van VWS eindigde in 2014 (na twee rondes van elk vier jaar voor opzet, respectievelijk borging van de werkplaats). De werkplaatsen staan inmiddels op eigen benen en hebben zich ontwikkeld tot duurzame samenwerkingsverbanden, met de GGD als trekker. Als we aan de hand van de metafoor van een orkest terugkijken op dit innovatieproces, kunnen we constateren dat componeren en improviseren belangrijke pijlers waren.

Componeren

Er is stevig sturing gegeven aan de werkplaatsontwikkeling. Samenwerkingscontracten zijn ondertekend. Ordening is aangebracht in taken, rollen, overlegvormen, wijze van kennisdeling en -ontwikkeling, competentieontwikkeling en communicatie. Ordening en sturing waren veelal gebaseerd op het rationele gedachtegoed, met het accent op implementatie- en programmatheorieën. Deze gaan ervan uit dat een bepaalde *input*, via *throughput*, resulteert in *output* en *outcome*. De *outcome* betreft de verbetering van de volksgezondheid in algemene zin. De *output* betreft de kwaliteitsverbetering van de publieke gezondheid. Als voorbeeld: onderwijs (*input*) leidt tot competentieverbreiding (*throughput*), waarmee *output* en *outcome* mogelijk worden gemaakt.

Improviseren

Er is heel veel overgelaten aan het toeval, aan kansen creëren en afwachten wie toehapt. Dus juist niet sturen en ordenen. Zo zijn er per werkplaats in de loop der jaren heel veel verschillende gelegenheidscoalities ontstaan. Gewoon partijen die met elkaar op inhoud een win-winsituatie wisten te scheppen. Soms gebeurde dit op basis van een oproep van ZonMw om bijvoorbeeld onderzoeksvoorstellen rond een be-

paald thema in te dienen. Gedreven door de inhoud en niet (te veel) gehinderd door organisatiebelangen kwamen relevante, multidisciplinaire voorstellen tot stand. Ook landelijk werden spontaan op bepaalde thema's consortia gevormd tussen een aantal werkplaatsen. Krachten bundelen dus. En nieuwe dingen leren van elkaar, resulterend in elan.

Ook voor de individuele, leergierige GGD-medewerker waren er kansen, bijvoorbeeld om onderzoek te doen, een artikel te schrijven, extra bijscholing te volgen, master- of bacheloronderwijs te (leren) geven of onderzoeksresultaten te presenteren op landelijke en internationale congressen. Kortom, nieuwe uitdagingen, nieuwe ontplooiingsmogelijkheden.

Dissonanties

Met componeren en improviseren valt veel te bereiken. Maar daar waar de klanken wringen, moeten we de dialoog durven aan te gaan. Het onlangs uitgebrachte rapport van de Gezondheidsraad, getiteld *Onderzoek waarvan je beter wordt*, concludeert dat 'de Nederlandse universitair medische centra (umc's) goed wetenschappelijk onderzoek uitvoeren, maar de bijdrage van onderzoek aan de *public health* is voor verbetering vatbaar' [1]. De commissie heeft kritisch gekeken naar de totstandkoming en uitvoering van onderzoeksagenda's van umc's. Waar de Raad voor Gezondheidszorgonderzoek in 2003 concludeerde dat de umc's onvoldoende responsief waren wat betreft public health-onderzoek [2], is die conclusie in 2016 nog net zo scherp. De werkplaatsen lijken sterker 'genesteld' te zijn in de GGD-wereld, dan in de umc's. De wederkerigheid in structurele zin ontbreekt. Natuurlijk zijn er op individueel niveau goede relaties opgebouwd tussen GGD en universiteit, maar die hangen nog te veel van 'personen' af, in plaats van bestuurders die een gedeelde ambitie gaan waarmaken. En natuurlijk werken universiteiten aan valorisatie, maar er is nog te veel sprake van eenrichtingsverkeer

omdat de universiteiten onvoldoende kennis meenemen uit de praktijkcontext. Moeten we hier steviger op sturen? Hebben we het te veel aan het vrije spel overgelaten?

Verder zien we dat de werkplaatsen voor fundraising in dezelfde vijver vissen en daardoor elkaars concurrent worden. Dat leidt tot krachtenversnippering in plaats van krachtenbundeling. De recente poging van de landelijke vakgroep AWP¹ om als werkplaatsen gemeenschappelijk op te trekken waar dat zinvol is, is nog niet geslaagd. Afdwingen is niet zinvol, dus we zullen dit overlaten aan het vrije spel. Improviseren werkt pas als mensen dat zelf willen.

Ook moeten we blijven stimuleren dat het lerend vermogen van de GGD voldoende uitdagend wordt aangesproken. De werkplaatsen vragen om medewerkers met ondernemingsgeest, die persoonlijk in hun functioneren willen doorgroeien, die uitdagende functies durven aan te gaan met voldoende afwisseling en verantwoordelijkheid. De GGD kan dat stimuleren door elke vijf jaar functieverbreiding of nieuwe taken aan te bieden, door tijdelijke detacheringen te creëren, meester-gezelconstructies aan te gaan, bijzondere leerstoelen in te stellen en jong talent aan te boren, ook in het licht van de opvolging van de huidige kartrekkers en continuering van de werkplaats. En als beleidsadviseur moet de GGD af en toe activistisch op de trom slaan, net zoals de drummer zijn solopartij speelt en alle aandacht opeist. Zodra het thema op de politieke agenda staat, volgt applaus en sluiten de andere muzikanten zich weer aan om het spel harmonieus af te sluiten.

Literatuur

1. Gezondheidsraad. *Onderzoek waarvan je beter wordt*. Een heroriëntatie op umc-onderzoek. Nr. 2016/14. Den Haag: Gezondheidsraad; 2016.
2. RGO. *Advies Kennisinfrastructuur public health: kennisverwerving en toepassing*. Den Haag: RGO; 2003.

¹ Coördinatoren van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid (AWPG) in Nederland vormen de landelijke vakgroep. De vakgroep wordt sinds 2014 door GGD GHOR Nederland ondersteund/gefaciliteerd.